

Nr 24.*Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning.*

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 192 i första kammaren av herr *Lundqvist* och nr 340 i andra kammaren av herr *Håstad* och fru *Möller*.

I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning genom statens sjukhusutredning av frågan rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha på begäran av utskottet yttranden avgivits av Svenska landstingsförbundet, Svenska lasarettsläkarföreningen och Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund.

Enligt *lagen den 20 december 1940 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus* åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att i den utsträckning sagda lag angiver sörja för sjukhusvård åt dem, som ha sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden (1 §). Den centrala ledningen av landstingets eller stadens sjukhusväsende utövas av en sjukvårdsberedning (4 och 5 §§). Den närmaste tillsynen vid och ansvaret för förvaltningen av sjukhus skall utövas av en direktion, vilken utses av den, som driver sjukhuset (10 §). Den för sjukvården vid sjukhus ansvarige läkaren eller, där flera sådana finnas, den av dem, som förordnas därtill av sjukvårdsberedningen, är mellan direktionens sammanträden sjukhusets inför direktionen ansvarige styresman (11 §). Vid sjukhus skall finnas anställd för dess behöriga skötande erforderlig personal (7 §). Närmare föreskrifter om organisationen vid sjukhusen lämnas i *sjukhusstadgan den 20 december 1940*. Vid sjukhus finnes som regel anställd en syssloman. Dylik befattningshavare skall enligt nyssnämnda stadga finnas vid lasarett och sanatorium (3, 47, 53, 54 och 56 §§). Direktionen äger fastställa dagordning för sjukhuset, sedan förslag därtill upprättats av styresmannen efter samråd med sysslomannen. Vidare är direktionen berättigad att lämna de särskilda föreskrifter, som må finnas nödiga för tryggande av god ordning vid sjukhuset och för dettas ändamålsenliga skötsel (6 §). Det åligger direktionen att hava vård och tillsyn

över fastigheter och inventarier m. m., som användas för sjukhusets behov (13 §). Spisordning för sjukhuset skall på förslag av styresmannen fastställas av direktionen (16 §). Direktionen skall förelägga sjukvårdsberedningen förslag till inkomst- och utgiftsstat för sjukhuset (18 §). Styresman är pliktig att vid varje direktionssammanträde anmäla av honom i denna egenskap efter nästföregående sammanträde vidtagna åtgärder. Han äger hos direktionen väcka förslag i frågor rörande sjukhuset samt att deltaga i direktionens överläggningar (7 §). Styresman är pliktig att till behandling förbereda och inför direktionen föredraga alla på dess prövning ankommande ärenden, som ordföranden ej förbehåller sig. Direktionen äger dock bestämma, att styresmannen skall förbereda ärenden, som icke beredas av ordföranden, gemensamt med sysslomannen och en eller två av direktionen för ändamålet utsedda ledamöter av densamma samt att på styresmannen ankommande föredragning inför direktionen, i den mån styresmannen, sysslomannen och nämnda ledamöter överenskomma därom, skall verkställas av sysslomannen eller någon av dessa ledamöter. Vill styresmannen vidtaga åtgärd, som är av beskaffenhet att medföra utgift och icke är av direktionen anbefalld, skall han, såvida omständigheterna icke lägga hinder i vägen, rådföra sig med sysslomannen innan åtgärden vidtages. Denne äger rätt att få skiljaktig mening jämte motivering antecknad å en minneslista, vilken sedan företes för direktionen. Ärende, som rör lasarettets ekonomiska förvaltning, får icke avgöras av direktionen utan att sysslomannen erhållit tillfälle att yttra sig (8 §). Annan läkare än styresman äger rätt att hos direktionen väcka förslag beträffande sjukvård, för vilken han är ansvarig, samt att deltaga i direktionens överläggningar angående sådan sjukvård. Enahanda rätt äger sysslomannen såvitt angår frågor rörande sjukhusets ekonomiska förvaltning (10 §). Vid direktionens sammanträden skall föras protokoll. Detta föres, där ej direktionen annorlunda beslutar, av sysslomannen. Envar, som deltagit i ärendes avgörande eller överläggning därom, äger få från direktionens beslut avvikande mening antecknad till protokollet (5 § 3., 34 § 6). Närmare föreskrifter om styresmannens åligganden lämnas i 24 § sjukhusstadgan. Enligt 33 § sagda stadga har sysslomannen att med iakttagande av de föreskrifter, som sjukvårdsberedningen i instruktion eller eljest lämnar, under direktionens förmanskap och styresmannens inseende handhava sjukhusets ekonomiska förvaltning och därmed i sammanhang stående angelägenheter. Närmare föreskrifter angående sysslomannens åligganden givas i 34—38 §§ sjukhusstadgan.

Frågan om kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning har vid flera tillfällen övervägts av sakkunniga och prövats av riksdagen.

Redan 1901 års lasarettstadga föreskrev, att lasarettsläkaren, eller om flera dylika funnes, den av dem, som direktionen därtill förordnade, skulle vara styresman för lasarettet samt att lasarettets ekonomiska förvaltning

under direktionens förmanskap och styresmannens inseende skulle handhas av en syssloman. Styresmannens och sysslomannens åligganden voro enligt stadgan i huvudsak desamma som enligt nu gällande författningar, dock att styresmannen hade att ensam föredraga alla sjukvården och förvaltningen av lasarettet rörande ärenden.

Varken 1920 års lasarettstadgekommitté, som 1922 framlade ett betänkande med förslag till allmän sjukhusstadga m. m. (stat. off. utr. 1922: 43), eller 1926 års lasarettstadgesakkunniga, vilka gjorde en överarbetning av detta förslag och 1927 avgåvo betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. (stat. off. utr. 1927: 3), föreslog några mer genomgripande ändringar i nu ifrågavarande hänseende. I ett av de sakkunniga utarbetat förslag till sjukhusstadga upptogos emellertid bestämmelser om att styresmannen för ett sjukhus, om direktionen så bestämde, skulle vara skyldig att med en eller två direktionsledamöter överlägga om vissa ekonomiska åtgärder samt gemensamt med dem förbereda föredragningen av sådana ärenden, som icke bereddes av direktionens ordförande. Enligt förslaget kunde tillika överenskommas, att föredragningen skulle utföras av någon av nyssnämnda ledamöter.

Genom *proposition nr 101 till 1928 års riksdag* förelades riksdagen förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus. Vid propositionen hade fogats ett utkast till sjukhusstadga. Föredragande departementschefen, statsrådet Jakob Pettersson, uttalade i förevarande hänseende i propositionen bland annat:

»Med hänsyn till angelägenheten av en enhetlig ledning för varje särskilt sjukhus och till det nära samband, som i allmänhet förefinnes mellan den ekonomiska förvaltningen och sjukvården, bör enligt min uppfattning ledningen av sjukhus bibehållas i styresmannens hand, så länge det är möjligt för en person att utan olägenhet handhava det hela. Emellertid får å andra sidan icke förbises, att styresmannen dock i första hand är läkare och att, då vid läkartjänsters tillsättande hänsyn ej kan tagas till annat än läkarkompetensen, det kan inträffa, att styresmannen i viss mån står främmande för rent ekonomiska förvaltningsfrågor. En god garanti mot en otillfredsställande behandling av dessa erbjuder otvivelaktigt den av de sakkunniga föreslagna, nyss återgivna bestämmelsen om en särskild, vid styresmannens sida ställd delegation. Därutöver synes man emellertid böra mer än som skett i de sakkunnigas förslag draga försorg om, att direktion och styresman utnyttja den kompetens i ekonomiska frågor, som sysslomannen besitter. Även om direktion och styresman sällan torde underlåta att inhämta sysslomannens mening, synes man dock hava anledning att uttryckligen fastslå en skyldighet därutinnan. Denna skyldighet torde böra läggas på styresmannen och erhålla sådant innehåll, att sysslomannens omdöme kan vid förvaltningsfrågas behandling beaktas ej blott av direktionen utan även av förenämnda delegation, om överläggning med densamma äger rum. Klart är, att skyldigheten att höra sysslomannen får sin största betydelse vid de större sjukhusen med deras för sjukhusförvaltning speciellt utbildade syssломän. Men även vid andra sjukhus kan det vara av värde att sysslomannens

åsiikt inhämtas i den mån omständigheterna det tillåta. Sysslomannen bör vidare få uttrycklig rätt att vid direktionssammanträdena yttra sig i förvaltningsfrågor samt att få avvikande mening antecknad till protokollet.»

Departementschefen förklarade vidare, att han icke kunde förorda, att föredragningen inför direktionen av ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen överflyttades på sysslomannen, enär detta enligt hans uppfattning skulle »medföra en av förhållandena icke med nödvändighet föranledd splittning av förvaltningen och dessutom lätt, med hänsyn till svårigheten att draga en gräns emellan ekonomiska ärenden och sjukvårdsärenden, kunna giva anledning till kompetenskonflikter.»

Andra lagutskottet (utlåtande nr 35) förordade i anslutning till en av herr Hage väckt motion, att möjlighet skulle lämnas öppen för styresmannen och nyssnämnda delegation att gemensamt besluta, att föredragningen av visst ärende skulle överlämnas till sysslomannen.

I 1928 års sjukhusstadga utformades bestämmelserna i nu berörda hänseende i överensstämmelse med vad departementschefen föreslagit, dock med beaktande av vad andra lagutskottet förordat.

År 1938 väcktes i riksdagens andra kammare en *motion* av herr *Lundqvist* (II: 339), vari motionären anhöll, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående bland annat frågorna om överförande av föredragningen av ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen vid sjukhus till sysslomannen och upphävande av den inskränkningen i sysslomannens ekonomiska förvaltning, att densamma skulle handhas under styresmannens inseende. Andra kammarens andra tillfälliga utskott avstyrkte motionen under hänvisning till att efter tillkomsten av 1928 års sjukhuslagstiftning icke någonting inträffat, som motiverade de föreslagna reformerna. Andra kammaren avtog motionen.

År 1939 framlade 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga ett betänkande angående ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet, vari föreslogs centralisering av ledningen av landstingens sjukhusväsende. I nu ifrågakarande hänseende uttalade de sakkunniga:

»Med de ökade krav, som på grund av den medicinska vetenskapens och teknikens snabba utveckling ävensom den ständigt stegrade belastningen å sjukhusen numera måste ställas å sjukhus ansvariga läkare, torde det enligt de sakkunnigas uppfattning kunna ifrågasättas, huruvida det allt framgent skall bliva möjligt för dessa läkare eller den av dem, som utsetts till styresman, att, särskilt då fråga är om de stora delade lasaretten med sina skilda specialavdelningar, inför sjukhusets direktion ensam vara ansvarig icke blott för den meddelade sjukvården utan jämväl för sjukhusets alitmer krävande och omfattande ekonomiska förvaltning.

Oberoende av att det enligt gällande sjukhusstadga formellt alltjämt är läkaren-styresmannen, som har ansvaret för jämväl den ekonomiska förvaltningen vid sjukhusen, torde det dock icke kunna förnekas, att det i allmänhet är sysslomannen, som i första hand bevakar och gentemot sjuk-

husets huvudman får bära ansvaret för att kostnaderna för sjukhusets administration och förvaltning i möjligaste mån begränsas. Icke så sällan torde det också — gällande bestämmelser till trots — i praktiken vara på sysslomannen, som det ankommer att utreda och inför direktionen föredraga ärenden rörande lasarettets ekonomiska förvaltning. Särskilt torde detta vara fallet vid sjukhus, där läkaren-styresmannen, vid vars tillsättning hänsyn i stort sett uteslutande kan tagas till vederbörandes kompetens såsom läkare, står mera främmande för ekonomiska förvaltningsfrågor.

Med allt beaktande av angelägenheten av en enhetlig ledning för varje särskilt sjukhus och av det nära samband, som onekligen ofta förefinnes mellan den ekonomiska förvaltningen och sjukvården, hava de sakkunniga icke kunnat undgå finna det — med hänsyn till sjukvårdsinrättningarnas tillväxt och den starka stegringen av utgifterna för dessas underhåll och drift — vara en av huvudmannens intressen betingad och därjämte ganska naturlig utveckling, att sysslomannens ställning inom sjukhusförvaltningen stärkes så, att han även formellt blir den inför direktionen och huvudmannen ansvarige ledaren för sjukhusets ekonomiska drift med skyldighet att bereda och i direktionen föredraga hithörande ärenden.

I anslutning till denna sin uppfattning hava de sakkunniga föreslagit viss ändring av de föreskrifter i sjukhusstadgan, som reglera sysslomannens ställning. De sakkunniga hava nämligen i förevarande paragraf på styresmannen och sysslomannen fördelat skyldigheten att till behandling förbereda och i direktionen föredraga på dess prövning ankommande ärenden, som ej ordföranden förbehåller sig, och sålunda föreslagit, att ärenden av sjukvårdsteknisk art alltjämt skola beredas och föredragas av styresmannen samt ärenden av ekonomisk art av sysslomannen. Enär emellertid en strikt gränsdragning mellan dessa båda huvudgrupper av ärenden icke alltid är möjlig, har tillika föreskrivits, att ärenden, som icke äro att hänföra till endera av nyssnämnda grupper, skola, i den mån direktionen icke annorlunda beslutar, gemensamt beredas av styresmannen och sysslomannen samt av styresmannen i direktionen föredragas. Därjämte ha de sakkunniga, på sätt framgår av förordad ändring av 32 §, förmenat, att sysslomannen vid handhavandet av sjukhusets ekonomiska förvaltning och därmed sammanhängande angelägenheter bör vara underställd direktionens förmanskap och inseende i stället för, såsom nu gäller, direktionens förmanskap och styresmannens inseende.»

De sakkunnigas betänkande låg till grund för en *proposition (nr 89) vid 1940 års riksdag* innefattande bland annat förslag till ny sjukhuslag. I propositionen diskuterades emellertid även förhållanden, vilka avsågos reglerade genom en ny sjukhusstadga, såsom kompetensfördelningen mellan styresman och syssloman. I sistnämnda hänseende anslöt sig propositionen emellertid icke till de sakkunnigas förslag. Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anförde därutinnan:

»Beträffande de sakkunnigas förslag om ändring av de bestämmelser i sjukhusstadgan, som regiera sysslomans ställning, och den av de sakkunniga i samband därmed företagna omregleringen av styresmannens och sysslomannens inbördes befogenheter ha från flera håll tvivel yppats, om därigenom skulle vinnas någon egentlig förbättring. Visserligen synes den nuvarande ordningen på förevarande område så till vida ej vara fullt tillfreds-

ställande, att den ej alldeles utesluter friktionsmoment inom sjukhusförvaltningen. Men såvitt jag kan finna skulle dylika friktionsmoment icke avlägsnas, därest de sakkunnigas förevarande förslag genomfördes. Vidare kan man icke bortse från betydelsen av att äga en fullt enhetlig ledning inom sjukhusförvaltningen. Bland olika frågor, som härvid förekomma, torde blott undantagsvis kunna särskiljas sådana, som icke på ett eller annat sätt intimt sammanhånga med sjukvården. Även för personalens del är det av vikt, att chefskapet samlas på en hand och att samme person sålunda har förmanskapet över all personal vid sjukhuset. Jag vill i detta hänseende blott erinra om att vissa befattningshavare åvilande göromål nära beröra både den sjukvårdande och den ekonomiska sidan av verksamheten vid ett sjukhus. Detta gäller icke minst husmodern, som i regel har att ordna med antagning av samt tjänstledighet och vikarier för kvinnliga befattningshavare, tillhörande såväl sjukvårds- som ekonomipersonalen, ävensom handhava förråd av olika slag. Jämväl beträffande kökspersonalen och baderskorna kunna intressekonflikter uppkomma mellan styresmannen och sysslomannen. Med hänsyn till vad jag sålunda anfört är jag icke beredd att tillstyrka en ändring av den nuvarande ordningen i den riktning, som av de sakkunniga förordats. Dock anser jag, att — på sätt de sakkunniga föreslagit — direktion skall kunna bestämma, att styresmannen i vissa fall skall rådföra sig förutom med en eller två av direktionen utsedda ledamöter även med sysslomannen. Likaså bör sakkunnigförslaget följas i vad därigenom sysslomannen underställts sjukvårdsberedningen samt befogenhet tillagts landstinget att tillsätta gemensam syssloman även för sjukhus, som icke ha gemensam direktion. De i förevarande avseenden erforderliga bestämmelserna torde böra meddelas i sjukhusstadgan.»

I en *motion* (I: 162) av herr Källman m. fl. hemställdes, att riksdagen med avseende å sysslomans ställning i fråga om den ekonomiska förvaltningen å sjukhus måtte ansluta sig till den mening, de sakkunniga givit uttryck åt i sitt förslag.

Ärendet hänsköts till behandling av *sammansatt konstitutions- och andra lagutskott*, som i förevarande hänseende anslöt sig till den i propositionen uttalade uppfattningen och uttalade: »De ekonomiska ärenden, vilka sysslomännen handlägga, äro av stor vikt, och önskvärt är därför, att sysslomännen erhålla en sådan ställning, att de känna sitt ansvar för sjukvårdsanstaltens ekonomiska skötsel. — — — Betydelsen av en enhetlig ledning inom sjukhusförvaltningen måste emellertid i detta sammanhang beaktas. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att utan undanskjutande av sistnämnda synpunkt i framtiden liksom hittills mångenstädes skett bereda sysslomännen en förhållandevis självständig ställning.»

Fyra ledamöter av utskottet reserverade sig till förmån för den uppfattning, som kommit till uttryck i den av herr Källman m. fl. väckta motionen.

Riksdagens kamrar fattade skiljaktiga beslut i frågan om styresmans och sysslomans inbördes befogenheter i det att första kammaren biföll det yrkande, som innefattades i nyssnämnda reservation, under det att andra kammaren godkände utskottets uttalande i nämnda hänseende.

Den 20 december 1940 utfärdades den alltjämt gällande *sjukhusstadgan*, för vars innehåll i förevarande hänseende redogörelse lämnats ovan.

Sedan sjukhusstadgan trätt i kraft den 1 januari 1942 har mellan Svenska lasarettsläkarföreningen och Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund träffats en överenskommelse angående riktlinjerna för arbetsfördelningen mellan styresman och syssloman. Enligt överenskommelsen, som i huvudsak bygger på 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunnigas förslag, bör den förberedande handläggningen av ärenden av sjukvårdsteknisk eller medicinsk art förbehållas styresmannen under det att ärenden av förvaltningsekonomisk natur böra beredas och föredragas av sysslomannen. Regelbundna överläggningar mellan styresman och syssloman och gemensam genomgång av föredragningslistorna till direktionsammansåttnaderna rekommenderas. Tjänstevägen bör städse användas. Till ledning för de lokala sjukhusförvaltningarna har en promemoria upprättats av de nyssnämnda organisationerna, vari de för samarbetet inom sjukhusförvaltningen rekommenderade riktlinjerna preciserats.

I Svenska landstingsförbundets yttrande anföres bland annat:

»Frågan om den ekonomiska ledningen av sjukhusen är otvivelaktigt av väsentlig betydelse, när det gäller att skapa betingelser för en rationell sjukhusdrift. Spörsmålet har länge varit aktuellt, och förbundsstyrelsen har tidigare i olika sammanhang berört detsamma. Redan år 1927 i yttrande över en då föreliggande motion framhöll styrelsen bland annat, att själva läkargärningen för lasarettsläkarna fått en sådan omfattning, att utvecklingen enligt styrelsens mening komme att gå i den riktningen, att det ekonomiska och administrativa arbetet allt mera överflyttas från läkaren på sysslomannen. Det slutliga resultatet av en sådan utveckling bleve för de största sjukhusens vidkommande det, att även hos oss, såsom redan skett flerstädes i utlandet, sjukhusets ekonomiska ledning skiljes helt från den medicinska.

Den utveckling, som ägt rum på sjukhusvårdens område, sedan detta uttalande gjordes, har bekräftat styrelsens då uttalade uppfattning. I samma mån som sjukhusen utvecklats till stora och komplicerade anläggningar har kraven på deras ekonomiska ledning skärpts. Redan har vid vissa av sjukhusen i de största städerna ävensom vid Lunds lasarett den ekonomiska ledningen skilts från den medicinska. Utvecklingen vid andra större sjukhus torde gå i samma riktning. Det synes då naturligt, att sjukhuslagstiftningen tager hänsyn härtill och skapar förutsättningar för andra organisationsformer än de nuvarande.

Även om styrelsen sålunda håller före, att en förutsättningslös utredning av frågan om sjukhusens ledning är motiverad, varvid jämväl de i förevarande motioner framförda synpunkterna böra beaktas, synes en dylik utredning icke böra ske separat utan lämpligen komma till stånd i samband med en allmän översyn av sjukhuslagstiftningen. Redan vid den revision av denna lagstiftning, som företogs år 1940 och som var av mera begränsad omfattning, lämnades nämligen en del aktuella spörsmål olösta. Under de år, som gått sedan dess, ha nya ändringskrav framkommit, och ett från medic-

nalstyrelsen inom den närmaste tiden väntat förslag om den öppna vården vid sjukhusen torde aktualisera ytterligare ändringar. Lämpligt synes vara, att dessa frågor övervägas i ett sammanhang.»

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund gör gällande, att de föreskrifter i gällande sjukhusstadga, som avse att reglera förhållandet mellan styresmän och sysslomän vid kroppssjukhusen icke blott äro oklara och otillräckliga utan även i hög grad otidsenliga. Vidare framhålles, att sjukhusens ekonomiska förvaltning med sjukhusväsendets utveckling fått allt större betydelse. Förbundet fortsätter:

»Den ekonomiska sjukhusförvaltningens handhavande är emellertid i hög grad beroende av sjukhuslagstiftningens föreskrifter. Enligt dessa är styresmannen — och i det avseendet står lagstiftningen på samma punkt som vid seklets början — formellt ansvarig för den ekonomiska förvaltningen. Reellt är han det icke och kan icke vara det. Hans huvuduppgift ligger nämligen på den rena sjukvårdens område, och det är därför naturligt, att sjukvården i första hand tager hans tid och krafter i anspråk. Styresmannens befattning med den ekonomiska förvaltningen kan under sådana förhållanden aldrig bliva så inträngande, som lagstiftaren ursprungligen synes ha avsett, oftast ej heller så sakkunnigt grundad, som numera fordras av en förvaltningschef.

Reellt är det sysslomannen som svarar för den ekonomiska förvaltningen men det sker vid skilda sjukhus under varierande former, beroende på den inställning till spörsmålet, som är dominerande vid sjukhuset i fråga. Lagstiftningen lämnar inga närmare direktiv om hur långt sysslomannens befogenheter sträcka sig i fråga om förvaltningens handhavande. Det är uppenbart att frånvaron av någorlunda preciserade föreskrifter i detta hänseende icke verkar befrämjande på förvaltning och drift. — — — Att det är möjligt att skapa klarhet på detta område visar bland annat den i motionerna omnämnda rekommendation, som Svenska lasarettsläkarföreningen gemensamt med undertecknat förbund utsänt till de landstingskommunala sjukhusen.

Sjukhusens undan för undan stegrade driftkostnader och den allt större uppmärksamhet — i tider som de nuvarande i alldeles särskild grad — som sjukhusägarna måste ägna dessa kostnader, ha aktualiserat frågan om sjukhusdriftens rationalisering. Driftkostnaderna befinna sig för närvarande på en sådan höjd, att allt som kan göras för att begränsa dem och motverka ytterligare stegring bör göras. Förbundet har under årens lopp, bland annat vid sjukhuslagstiftningens revision år 1940, framhållit, att ett naturligt och primärt led i rationaliseringssträvandena är att stärka sysslomannens ställning i förhållande till sjukhusens ekonomiska förvaltning samt att genom klara och väl avvägda bestämmelser i sjukhusstadgan säkerställa hans initiativlust och underlätta förvaltningens handhavande. Detta är icke något ensidigt kårintresse utan ett betydande allmänt intresse.

Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund får därför varmt förorda, att den i motionerna upptagna frågan göres till föremål för utredning. I likhet med motionärerna anser förbundet det vara lämpligt att det anförtros åt statens sjukhusutredning av år 1943 att verkställa denna utredning.»

Svenska lasarettsläkarföreningens styrelse återger i sitt yttrande innehållet i den mellan föreningen och Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund träffade överenskommelsen samt anför i anslutning därtill:

»Styrelsen kan ej dela den i motionerna framförda åsikten, att denna överenskommelse skulle visa så stor oklarhet hos författningarna, att på denna grund en lagändring behöver forceras. Den avser ingalunda att lämna några bestämmelser vid sidan om författningen, utan har endast till uppgift att lämna en del praktiska anvisningar för att undvika friktioner mellan de olika instanserna inom sjukhusförvaltningen, där det ej sällan är diskutabelt, om en åtgärd är att hänföra till sjukvården eller den ekonomiska förvaltningen.»

I yttrandet anför styrelsen vidare till utveckling av sin uppfattning:

»Sveriges sjukhusväsen har icke överträffats av något annat land. Det kan då knappast finnas fog för påståendet, att det brister i fast ledning av sjukhusväsendet.

Trots att vården på svenska sjukhus allmänt erkännes vara bland de bästa i världen, äro kostnaderna för sjukhusdriften och personalåtgången bland de lägsta, sannolikt de lägsta något land kan uppvisa. *Arbetsledningen* kan då icke sägas vara underhållig.

Därmed är givetvis icke sagt att ej än bättre förhållanden kunna skapas. Sjukhusens primäruppgift är att vårda och bota sjuka och skadade människor. Alla sjukhusens resurser skola vara inställda på att tjäna detta syfte. Detta är också motivet för medicinsk sakkunskap i sjukhusens ledning. Genom författningsändring 1940 överflyttades en del av direktionernas forna befogenheter till sjukvårdsberedningen (förvaltningsutskottet). Att sjukvårdsberedningarna (förvaltningsutskotten), som på andra områden av betydligt mindre räckvidd (distriktsvård, tuberkulosvård och tandvård) förfoga över ständiga, sakkunniga rådgivare (1. provinsialläkare, tuberkulosläkare och tandvårdsinspektör), ej har någon medicinsk representant för lasarettsvården knuten till sig i samma egenskap torde vara en svaghet i nuvarande organisation.

Husmoderns dubbelställning som personalchef och förrådsföreståndare är nog under tider av personalbrist mindre lycklig, och kan här en uppdelning å de större sjukhusen anses motiverad.

Såväl sjukhusläkare som husmoder och övriga sjuksköterskor torde även vara i behov av utbildning i förvaltningskunskap, arbetsledning och arbetspsykologi.

I motionen antydes att den väg vissa större städer gått i fråga om omorganisation av sjukhusförvaltningen möjligen skulle vara efterföljansvärd för de större landstingssjukhusen. Styrelsen vill då påminna om att erfarenheterna ge vid handen att på den vägen varken uppnåtts en bättre sjukvård, lägre kostnader eller mindre personalåtgång. Även utländska erfarenheter tala i samma riktning. I vårt södra grannland Danmark t. ex. är missnöjet med lekmannastyret utbrett bland såväl läkare som sjuksköterskor samtidigt som personalåtgången är större och vårdkostnaderna högre än i Sverige.

Svenska lasarettsläkarföreningens styrelse har med vad ovan anförts velat visa, att möjligheter att tillgodose den anpassning efter tidens ständigt skiftande krav, som böra finnas, också torde finnas inom ramen av nuvarande författningsbestämmelser. Den enastående utveckling som sjukhusväsendet i vårt land undergått torde mana till försiktighet i strävandena att ändra formerna och andan i en ledning, som givit sådana hittills icke överträffade resultat.»

Utskottet. Med hänsyn till det nära samband, som inom sjukvården råder mellan de medicinska och de ekonomiska frågorna, är en skarp gränsdragning dem emellan svår att åstadkomma och för övrigt icke alltid ägnad att befordra en allsidig och genomtänkt prövning av ärendena. Det är enligt utskottets uppfattning av vikt att sjukhusväsendet så organiseras, att läkarna vid sjukhusen komma i kontakt med och bära ansvar även för administrativa och ekonomiska problem.

Enligt vad utskottet inhämtat, har statens sjukhusutredning av år 1943 för avsikt att upptaga frågan om kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning till behandling. Vid sådant förhållande synes någon framställning från riksdagens sida om en särskild utredning icke påkallad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1948.

På andra lagutskottets vägnar:
DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Wistrand, Sten, Björkman, Nils Elowsson, Hallagård och Osvald*;

från andra kammaren: herrar Hagård, Ryberg, Johnsson i Kastanjegården, fru Johansson i Norrköping, herrar Larsson i Östersund*, Andersson i Eskilstuna, Lundberg och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar *Sten* och *Hagård*, fru *Johansson* i Norrköping samt herrar *Larsson* i Östersund och *Andersson* i Eskilstuna, som anført:

Det svenska sjukhusväsendet har under de senaste årtiondena undergått en betydande utveckling, som medfört en kraftig ökning av utgifterna för detta ändamål. Med hänsyn härtill är det angeläget, att sjukhusens ekonomiska förvaltning ägnas största uppmärksamhet och att vid handläggningen av ekonomiska frågor den sakkunskap, som finnes inom sjukhusen, sorgfälligt utnyttjas.

Reglerna angående kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning äro emellertid föråldrade. De ha icke i tillräcklig grad anpassats efter de nya förhållandena. Det moderna lasarettet med olika specialavdelningar, ett betydande antal läkare och övriga anställda samt en ständigt växande årskostnad kräver en annan ekonomisk förvaltning än det enkla, odelade lasarettet vid den ursprungliga tillkomsten av nu gällande bestämmelser. En utredning av det spörsmål, som motionärerna berört, är därför enligt vår mening nödvändig.

I likhet med utskottets majoritet anse vi, att läkarna och särskilt läkarenstyresmannen alltjämt böra icke blott komma i kontakt med utan även bära ansvar för administrativa och ekonomiska problem. Då emellertid utskottets uttalande härutinnan kan giva anledning till längre gående slutsatser, ha vi ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Enligt vad utskottet inhämtat, har statens sjukhusutredning av år 1943 för avsikt att upptaga frågan om kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning till behandling. Vid sådant förhållande synes någon framställning från riksdagens sida om en särskild utredning icke påkallad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
